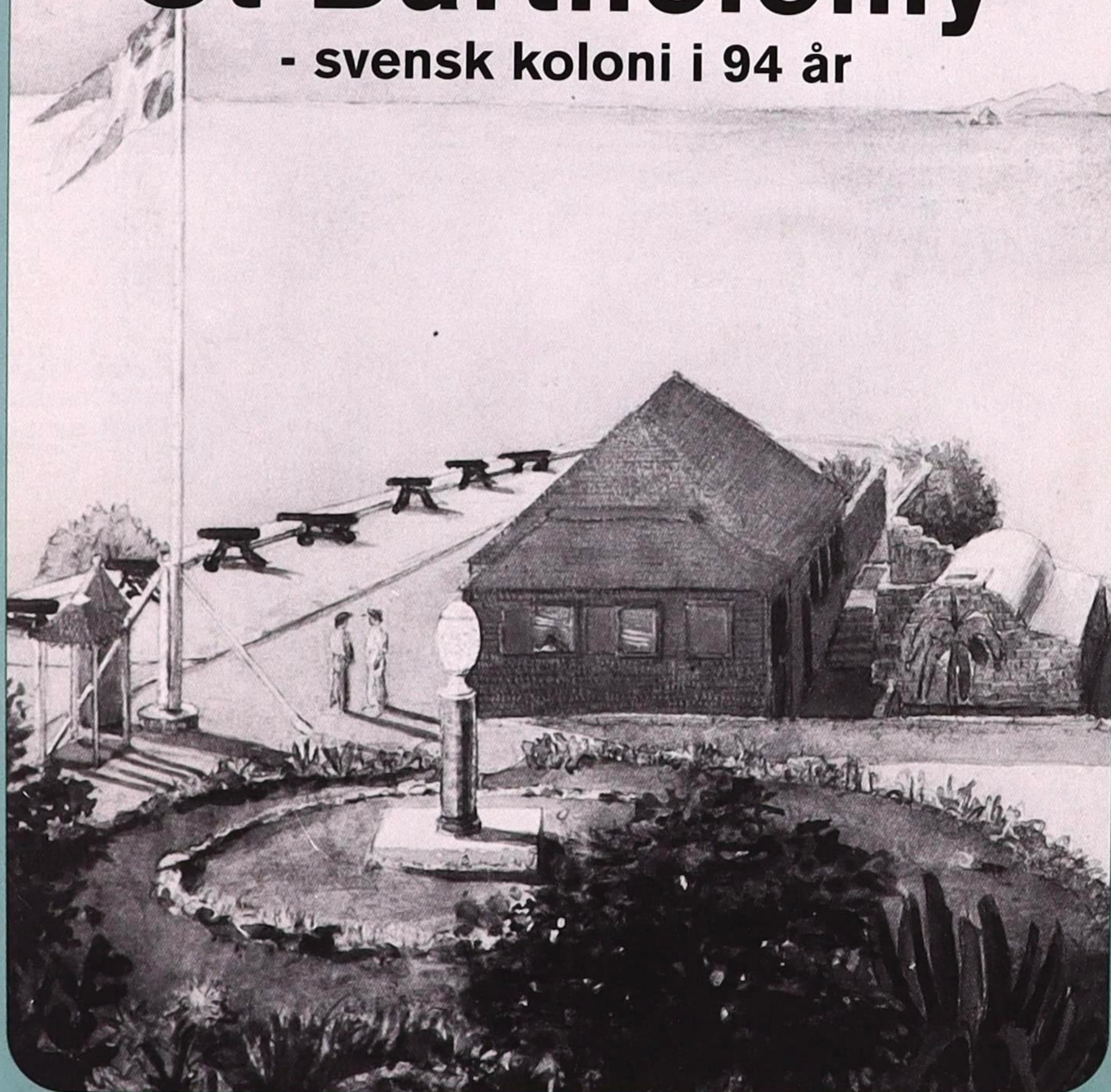

1784 - 1878

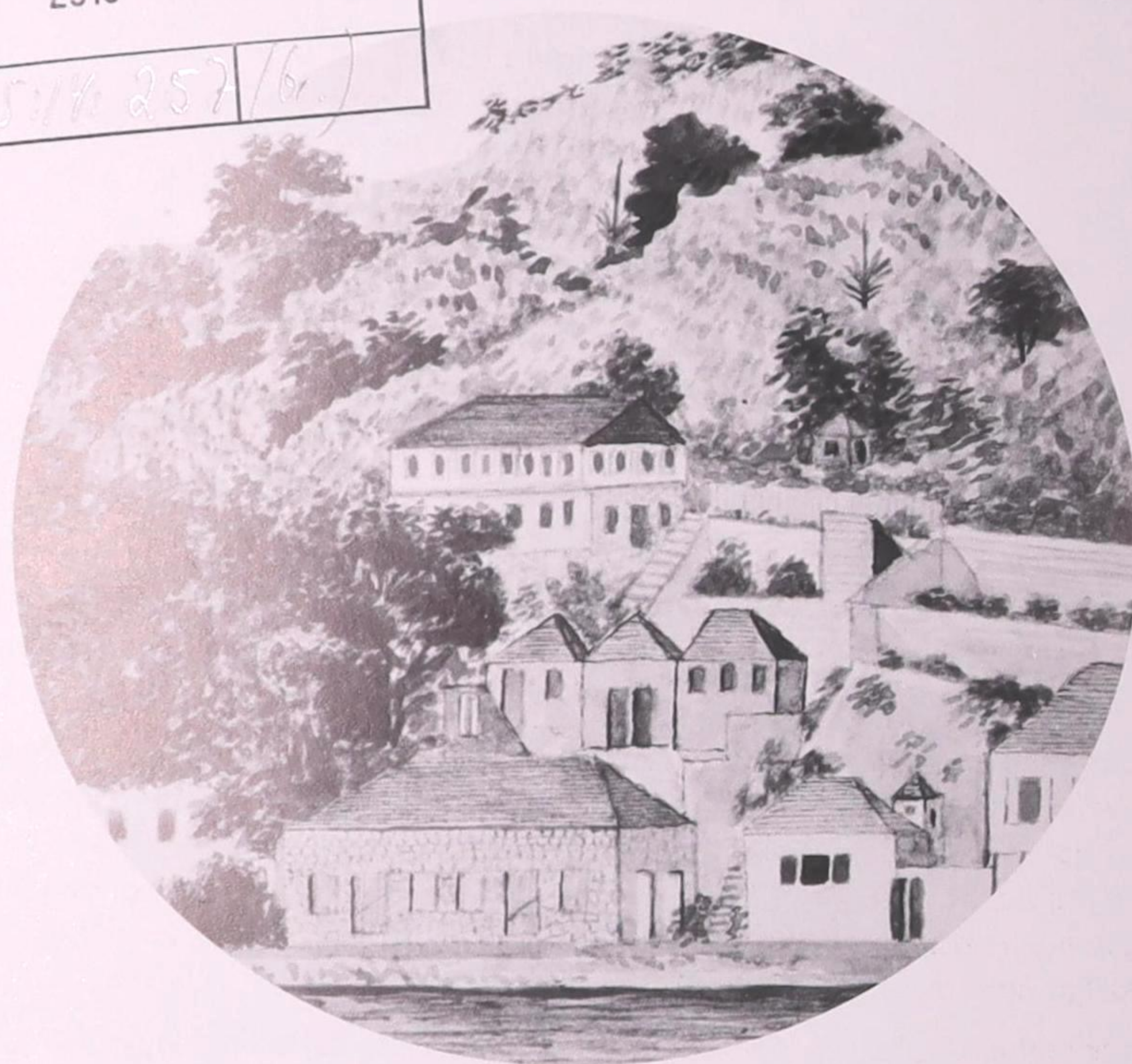
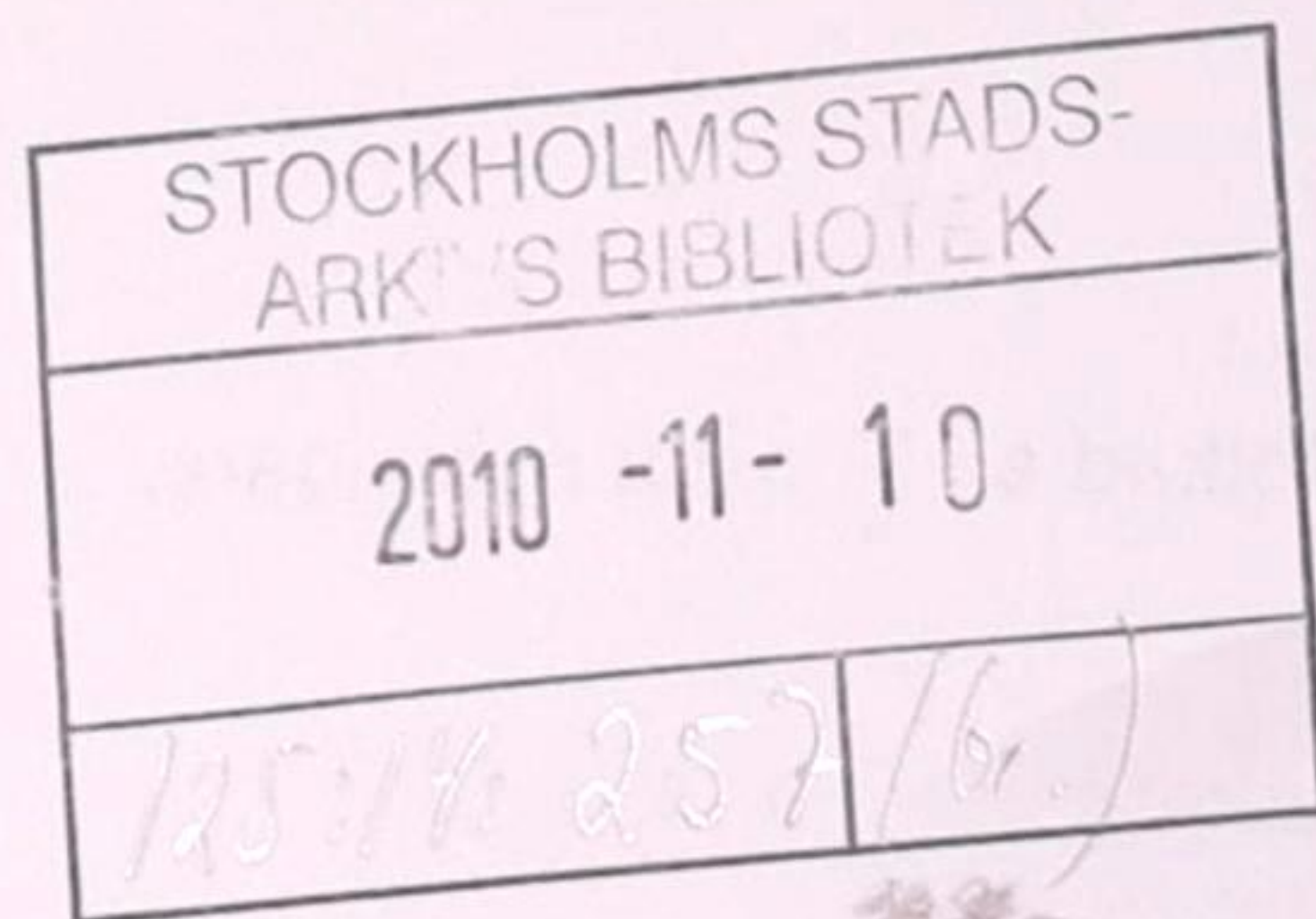
St Barthélemy

- svensk koloni i 94 år

En mycket liten ö i Västindien
med en fascinerande historia.

Av Lena Jonsson

Svenska S:t Barthélemyssällskapet © 2004

Framsidesbild: När svenskarna kom till Saint Barthélemy 1784 tog man över det franska fortet på ön. Fortet gavs namnet Fort Gustav och blev ett av de fyra fort som kom att omge staden Gustavia. Fort Gustav avbildades av Anton Molander på 1860-talet. Originalen på Sjöhistoriska Muséet i Stockholm.

Bild ovan: Den av svenskarna anlagda staden Gustavia (uppkallad efter Gustav III) växte under de första 15 åren från ingenting till Sveriges sjätte största stad. Handelshus och köpmansbostäder fyllde snart slutningarna runt hamnen. Originalen på Sjöhistoriska Muséet i Stockholm.

FÖRORD

St Barthélemy 1784

- en mycket liten tropisk ö i Västindien, befolkad av franska nybyggare.

Sverige 1784

- ett land i det nordligaste Europa, ett litet land utan kolonier.

Självfallet börjar man fråga sig:

Hur kom det sig att St Barthélemy blev svenskt?

Hur var det på St Barthélemy under den svenska perioden?

Och varför behöll inte svenskarna St Barthélemy?

Eftersom detta är ett fascinerande forskningsområde är det många som har forskat på och skrivit om den svenska perioden på St Barthélemy. Även om ön är liten och tidsrymden för den svenska perioden relativt kort, är det ändå ett stort skrivet material man har att forska på.

Det finns nämligen oändligt många rapporter och brev från denna tid arkiverade på arkiv och muséer i såväl Sverige som Frankrike. Det var många försändelser som skickades mellan St Barthélemy och moderlandet Sverige. Svenska ämbetsmän beskrev ofta i målande ordalag livet på ön. Breven nådde sin destination efter månader av sjöresor. Det är en spännande och fascinerande läsning som bjuds en läsare av de ibland mer än tvåhundraåriga handskrivna arken med sirlig handstil.

Jag har haft möjligheten att studera en del av allt detta material och jag har gjort en sammanställning av dessa studier för den som eventuellt kan vara intresserad. Via de historiska utsagorna tycker jag mig förstå att det inte bara är tillfälligheter som har format St Barthélemys historia. Historien här, som förstås på alla andra håll, hänger samman med de internationella världshändelserna.

Jag har uppmärksammat många historiska anknytningspunkter mellan Frankrike och Sverige. Jag har sett vilken stor betydelse USA tidigt fick i det här området. Jag har förstått att kontinuiteten här på ön består i de första franska inbyggarna och deras familjer som i uppgångar och nedgångar varit sin ö trogna. Vidare har jag förstått att influenser sedan mycket länge har kommit hit till ön via indianer, afrikaner och en lång rad olika europeiska nationaliteter.

St Barthélemy är inte bara en vacker och vänlig ö. Den har också en spännande och intressant historia!!

Maj 2004

Lena Jonsson

En svensk ö i Västindien - en dröm för Gustav III.

Långt borta från St Barthélemy i Västindien högt upp i norra Europa blev plötsligt den svenske kungen Adolf Fredrik sjuk och gick ur tiden år 1772.

En kurir red i sporrsträck - dag och natt - under 16 dygn från Stockholm till Paris för att överbringa dödsbudet till den gamle kungens äldste son. Denne blev nu Sveriges kung och kom att kallas Gustav III.

Gustav III var då 26 år gammal. Han var på tillfälligt besök vid det franska hovet och deltog med stort nöje och intresse i hovlivet där.

Gustavs store förebild var Ludvig XIV, solkungen från Versailles, som regerat Frankrike mellan 1643-1715 på ett enväldigt men folkligt och upplyst sätt. Ludvig XIV hade infört en stil, inte minst när det gällde hovlivet, som många av Europas regerande härskare gärna ville ta efter.

Vid tiden för Gustav III:s troninträde var Sverige försvagat och inte som tidigare den starkaste makten i Östersjöområdet. Danmark och framför allt Ryssland hade gjort landvinningar på Sveriges bekostnad. Sverige var också försvagat genom inre partistrider mellan ämbetsmän och adelsmän.

Gustav III for hem till Sverige med franskinspirerade, storslagna planer. Han skred genast till verket. Han gjorde sig till enväldig kung genom en oblodig revolution. Han införde ett elegant hovliv enligt fransk modell där han själv förstås fick vara huvudpersonen. Han lät bygga slottsträdgårdar och teatrar i fransk stil. Han förändrade många förhållanden i landet, så att de lägre samhällsklasserna fick det bättre. Sjukvården och fängsvården förbättrades. Bönderna fick större möjlighet att skaffa egen mark. Adels privilegier minskade till förmån för borgare och bönder.

Gustav III lät upprusta den svenska flottan. Han hade planer på att utvidga Sveriges gränser för att åter göra Sverige till en stormakt. Han skulle vilja återerövra de baltiska områdena från Ryssland. Han skulle kunna tänka sig att ta Norge från danskarna. Och han skulle vilja ha kolonier ute i den nya världen. Fransmän, engelsmän, spanjorer, portugiser, holländare och till och med danskar hade besittningar i främmande världsdelar och drog stor vinning av detta. Sverige hade ingenting och Gustav III började drömma om en börjlig koloni i Västindien.

Till en början var Gustav III lyckosam och ganska populär bland sina undersåtar. De sociala reformerna var välkomna och han gav ett handlingskraftigt intryck. Hans popularitet minskade emellertid snart. Det blev uppenbart att kostnaderna för reformerna, uppbyggnaden av flottan, de dyrbara anläggningarna och det dyra hovlivet inte alls täcktes av utlovade erövringar utomlands. Allt flera visade sitt missnöje med kungens sätt att styra landet.

För Gustav III blev det alltmera viktigt att visa handlingskraft utåt och åter göra Sverige mäktigt.¹

Märkliga förhandlingar förde Sverige till St Barthélemy

Vad gällde anförskaffande av koloni i den nya världen vände sig Gustav III framför allt

till sina franska vänner. Gustav III trodde att den dåvarande franske kungen Ludvig XVI och hans regering skulle kunna hjälpa sin vän och bundsförvant till en bra och vinstgivande koloni i den nya världen. Sverige var vid den tiden Frankrikes bundsförvant mot ärkefienden England.

Tidpunkten för förfrågan om en koloni var emellertid inte särskilt väl vald. Frankrike hade nämligen helt nyligen, vid fredsförhandlingar i Paris 1763, förlorat praktiskt taget hela sitt koloniala territorium till England såväl i Nordamerika som i Ostindien. Ett antal franska besittningar på de Västindiska öarna fanns dock kvar.

Vid en resa till Italien och Frankrike, som tog ett helt år, och som officiellt var en hälsoresa, hade Gustav III förberett sig och sina ambassadsanställda i Paris. Man skulle förhandla fram någon slags bytesaffär med Ludvig XVI så att en svensk koloni skulle komma till stånd. Gustav III behövde ha en vinstgivande västindisk koloni som en fjäder i hatten med sig hem för att visa upp för sina numera skeptiska undersåtar.

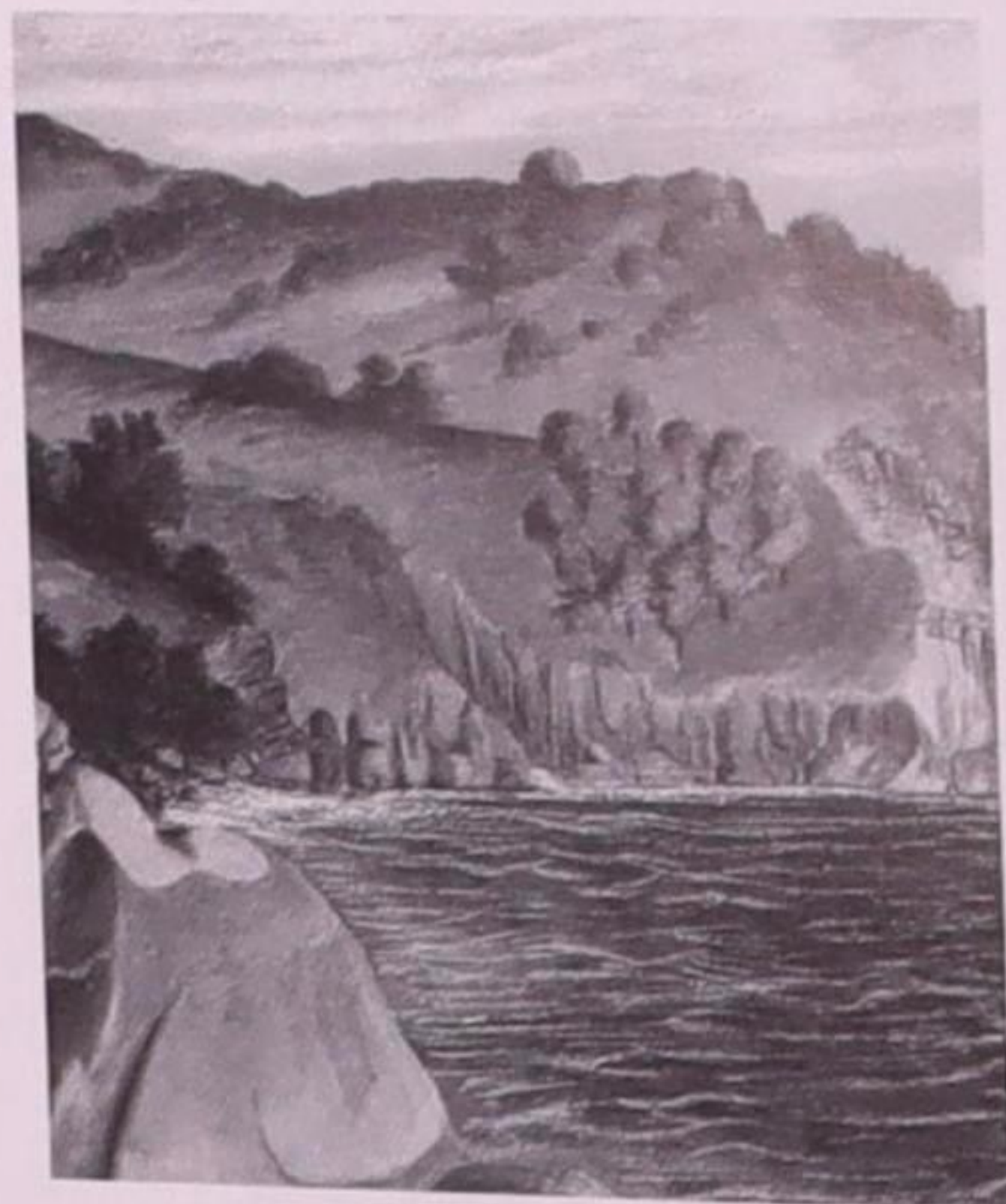
Den unge svenske baronen Staël von Holstein var vid den tiden i Paris. Han trivdes bra och han var populär inom hovet. Han var en ståtlig ung adelsman. Tyvärr var han fattig. Han hade emellertid långtgående planer på att gifta in sig i den förmögna franska Neckerfamiljen. Flickan han skulle gifta sig med var för ung för att själv ha en åsikt, men hennes far, finansman och minister i Ludvig XVI regering var av den åsikten att en svensk protestantisk adelsman var ett bra parti för hans dotter. Själv var Necker protestant och de franska unga adelsmännen i hans bekantskapskrets var alla katoliker. Problemet med Staël von Holstein var att han inte hade någon aktningsvärd syssla i Paris. Om han blev svensk ambassadör skulle han kunna duga.

Allt detta hade Gustav III fått veta via skvaller inom hovet. Genom att nu lova Staël von Holstein ambassadörsposten, om han kunde utverka en ö i Västindien till Sverige, så hade Gustav satt i gång en process som verkade till hans fördel.

Viljan att förse Gustav III med en västindisk koloni fanns således hos Necker, som hade stort inflytande i den franska regeringen. Man ville dock inte ge bort Tobago, som befann sig i fransk ägo sedan 1781. Tobago var den ö som Gustav III helst av allt ville ha. Det enda landområde fransmännen kunde tänka sig att avstå ifrån var St Barthélemy, en mindre ö utan vinstinbringande sockerrörsplantager. I utbyte mot ön fick fransmännen vissa handelsrättigheter i Göteborg. Svenskarna fick vara nöjda med detta.

Arrangemangen föreföll bli till glädje för många. Baron Staël von Holstein fick sin ambassadörstitel och fick nu tillåtelse att gifta in sig i den förmögna Neckerfamiljen. Minister Necker fick en adlig svärson med hedersamma uppgifter i Paris. Gustav III fick en västindisk koloni.

Vad den unga flickan, Germaine, tyckte, tycks ingen ha brytt sig om. Hon fick finna sig i att ingå äktenskap med en 16 år äldre man. Ett äktenskap som sägs ha varit olyckligt. Germaine formade emellertid sitt eget liv och blev en av den tidens mera kända kulturpersonligheter. Som författare gjorde hon det svenska adelsnamnet känt för efter-

Det kuperade landskapet och den karga jordmånen försvårade för svenskarna att få igång odlingar i större skala på St Barthélemy. Sjöhist. Muséet

världen. Madame de Staël, som hon kom att kalla sig, skrev flera böcker och kallas ofta för den franska romantikens moder.

Gustav III fick vara nöjd. Han hade ju faktiskt lyckats att förhandla sig fram till en koloni i Västindien. Det var viktigt för honom. Om än ön var liten så var det ändå för Sverige ett steg in bland kolonialmakterna.

St Barthélemy hägrade i fjärran.²

Frankrike var oanat nära den stora revolutionen

Paris hade alltsedan Ludvig XIV varit Europas kulturella centrum. Också nu 1784 då Gustav III kom på besök från Sverige var hovet kring den nuvarande kungen av Frankrike fyllt av spiritualitet och elegans. Kungen själv, Ludvig XVI, var en försynt och snäll person och hans drottning Marie Antoinette, tidigare österrikisk prinsessa, var charmerande och vacker. Det svenska följet hade goda möjligheter att roa sig vid det franska hovet samtidigt som Gustav III förhandlade om en lämplig besittning som Frankrike kunde avstå till vännerna i Sverige.

Utrikespolitiskt hade emellertid Frankrike avsevärt försvagats om man jämför med storhetstiden under Ludvig XIV bästa dagar. England hade både till sjöss, i Nordamerika och i Ostasien övertagit kommandot. Frankrike var vid denna tid i Europa allierad med Österrike, Ryssland och i någon mån Sverige. Mot denna allians stod Preussen och England.

Av de forna kolonierna i den nya världen Amerika fanns ännu franska besittningar kvar bland de västindiska öarna.

Medan kungar och hovfolk till synes obesvärat roade sig hade folk i allmänhet det väldigt svårt runt om i Europa. Många människor hade sedan århundraden varit utsatta för förtryck. Privilegier gav adelsmän i de flesta länder möjlighet att efter godtycke utnyttja landsbygdsbefolkningen. Kungarna var ofta enväldiga och de kunde egenmäktigt beskatta sitt folk och ta ut männen som soldater i krig. Krig som ofta ingen mer än kungarna själva önskade och som mest var till för att ge ära och makt åt dem själva. Kyrkans män höll vakt om folkets religiösa tro. Mycken religiös vidskepelse rådde runt om i Europa och ofta utövades brutalt förtryck mot dem som inte tillhörde sitt eget lands statsreligion. Vid missväxt och vid dödliga sjukdomsepidemier fick den fattige klara sig helt själv. Medellivslängden var låg i 1700-talets Europa. Exempelvis var medellivslängden i Sverige under senare delen av 1700-talet 34 år för män och 36 år för kvinnor.

Inte var det då underligt att det fanns människor i Europa som började söka sig bort från sina hemtrakter och hoppas på ett bättre liv någon annanstans. Sedan Columbus 1492 landstigit på den lilla ön som indianerna där kallade för Guanahani (en av Bahamaöarna), hade många människor av olika anledningar flyttat till Amerika. Somliga av äventyrlust, andra för vinnings skull. Vissa blev tvångskommenderade och andra flyttade därför att de hoppades på en drägligare tillvaro än den de haft i sitt hemland. Till St Barthélemy kom de första europeiska inbyggarna 1648.

Förändringens vindar hade emellertid börjat blåsa runt om Europa. Den så kallade upplysningstiden var på gång. Många vetenskapsmän och filosofer var i opposition till den enväldiga auktoritet som statsöverhuvuden och kyrkliga dignitärer under lång tid hade stått för. Man menade att varje människa var klok nog att ordna sin egen tillvaro. De mest

kända av dessa filosofer som trodde på det mänskliga förnuftet var engelsmannen Locke och fransmännen Voltaire, Montesquieu och Rousseau.

Det var på sommaren år 1784, som delegaterna runt Ludvig XVI och Gustav III förhandlade om en svensk koloni i Västindien. Bara fem år senare bröt den franska revolutionen ut. Nya franska beslutsfattare kom till makten. Livsvillkoren för många fransmän förändrades totalt.

När den franska revolutionen bröt ut 1789 var St Barthélemy svenskt sedan fem år tillbaka. Man var i full färd med att bygga upp staden Gustavia. Napoleonkrigen som följde i revolutionens spår kom framledes att ge handel med goda inkomster för den svenska frihamnen i den svenska staden Gustavia.³

Frihamn i 1780-talets Västindien - lukrativt och farligt

Spanien och Portugal var de första stora kolonisatörerna i Västindien. Efter hand kom allehanda europeiska nationaliteter att ta sig till dessa trakter för att finna rikedomar. England, Frankrike, Nederländerna och i någon mån Danmark kom att etablera sig på de Västindiska öar som inte redan var ockuperade av spanjorerna. På ett flertal ställen blev det våldsamma konflikter om vilket land som öarna skulle tillhöra och i många fall bytte öarna ägare flera gånger. Exempelvis bytte St Eustatius ägare 22 gånger.

När Sverige började intressera sig för en koloni i Västindien, hade de flesta öarna där varit bebodda av européer och afrikanska slavar i mer än 150 år. Kolonialmakterna hade fått god utdelning från de flesta av sina västindiska öar. Framför allt gav odling av socker, bomull och tobak god vinst när dessa produkter skeppades hem till moderländerna. Varje land hade något slags handelskompani som hade ensamrätt på handeln från den egna kolonin. Andra länder belades med handelsförbud eller tullavgifter. För att kringgå dessa handelshinder lät holländarna sin hamn på St Eustatius bli en frihamn. Så gjorde också danskarna med sin hamn på St Thomas. I frihamnarna förekom ofta diverse kontraspionage och handel med vapen och ammunition - en vinstgivande handel som givetvis ökade i krigstider. Vinster gjordes också i frihamnarna på handeln med slavar.

Frihamnarna var goda inkomstkällor för Holland och Danmark inte minst i samband

Staden Gustavia byggdes runt viken « Le Carenage » (kölhavningsplatsen), en utmärkt naturlig hamn som före svensktiden använts som kölhavningsplats, bland annat av sjörövare. Som frihamn tilldrog den sig internationell handel och blomstrade. Akvarellen av Gyllenborg från 1793 finns på Universitetsbiblioteket Carolina Rediviva i Uppsala.

med det amerikanska frihetskriget, då Förenta Staterna frigjorde sig från England (1776). Det nyblivna folkslaget, amerikanerna, kunde från början inte handla fritt i de engelska hamnarna. Amerikanerna behövde mycket av det som fanns att tillgå på de Västindiska öarna: socker, rom, tobak, slavar, ammunition och vapen. Man kringgick de engelska förbuden genom att använda frihamnarna som transithamnar, där varorna lastades om.

Att vara alltför tillmötesgående mot de amerikanska rebellerna kunde emellertid straffa sig. Det gick illa för befolkningen på St Eustatius. 1781 slog den engelske amiralen Rodney till och plundrade och förstörde hamnen i Oranjestad. De flesta av de 8 000 människor som då var bosatta på St Eustatius fick sin utkomst via frihandeln. Efter amiral Rodney's brutala attack återfick aldrig mera St Eustatius sin betydelse som handelsplats och dess befolkningsantal decimerades successivt.⁴

Blandade svenska reaktioner

Den nya kolonin i Västindien som Gustav III hade förvärvat genom förhandlingar i Paris betraktades med viss skepsis i Sverige. Vid studier av ön såg man att St Barthélemy var en mycket liten ö. Ön var till ytan mindre än Gotska sandön. Den saknade viktiga råvarutillgångar. Det fanns mest klippor, ingen skog, ingen större åkerareal och vattentillgången var minimal. För att få vatten måste man samla in regnvatten och förvara detta i cisterner.

Det fanns de i Sverige som tyckte att Sverige borde lämna tillbaka ön. Den skulle nog mest bli en belastning, trodde man.

Andra såg möjligheterna. De såg att kölhavningsplatsen le Carenage var en god naturlig hamn och de visste, att en frihamn i detta område kunde innebära goda affärer. Kontakter togs internationellt i denna fråga. Bland annat hade man kontakt med Thomas Jefferson i de nya Förenta Staterna och han såg positivt på sjöfart och handel på St Barthélemy för amerikansk del.

I Finland, som på den tiden tillhörde Sverige, kom ryktet i gång om den nya besittningen och tusentals finländare, mest fattiga och utsvultna bönder, drabbades av den så kallade "Barthélemyfebern" och förberedde sig för utflyttning till varmare och gynnsammare breddgrader. De var vid denna tid mycket fattiga och hade drabbats av svår missväxt flera år i rad.

De svenska myndigheterna förstod, att det inte kunde bli frågan om någon större invandring av lantbrukare till den nya lilla kolonin. Man stoppade finländarnas utvandringsplaner. I stället avdelade man flottans minsta fregatt HMS Sprengtporten att under befäl av Johan Puke segla till St Barthélemy med den första kontingenten svenska tjänstemän. Vilka som skulle få följa med på resan bestämdes den 25 september 1784.⁵

Befolkningen på St Barthélemy 1784

På hösten 1784 fick således människorna som bodde på St Barthélemy veta att styresmännen över deras ö snart skulle vara svenskar.

På ön bodde då cirka 750 personer varav cirka 280 var slavar. De allra flesta var fransktalande och med romersk-katolsk religiös tillhörighet. Dessa familjer hade kommit till St Barthélemy via St Kitts. De första kom till St Barthélemy 1648. Till St Kitts hade

människor från Bretagne och Normandie utvandrat omkring 1620. På St Barthélemy hade man försörjt sig genom fiske, smuggling, odling av grönsaker, potatis och säd samt boskapsskötsel. Man hade också använt sig av det hårda virket som gaiacträdets gav samt framställt blå färg av indigo. Det påstås att man hade 14 indigofabriker på ön år 1686. Ett mindre antal slavar började komma till ön under senare delen av 1600-talet.

Det hade inte enbart varit lätt att vara nybyggare på St Barthélemy. Flera gånger hade människorna, som i huvudsak var av franskt ursprung, blivit fördrivna från ön. Ibland till och med dödade. Först av indianerna 1656, sedan ett antal gånger av engelsmännen. Dock hade de som överlevt ständigt vid lägligt tillfälle återvänt till sin ö. Vissa tider hade pirater och sjörövare av allehanda nationaliteter utnyttjat hamnen le Carenage. Somliga sjörövare hade plundrat ön - andra hade gjort affärer med öns befolkning. Den senaste prövningen befolkningen utsatts för var härjning och plundring orsakad av en engelsk eskader under amiral Rodney 1781. Det var samma eskader som samma år också plundrade St Eustatius med dess väl fungerande frihamn.

Man kan tänka sig att befolkningen på St Barthélemy var betänksam inför det svenska övertagandet. Vad skulle dessa okända herrar från norra Europa föra med sig? Skulle man kunna leva i harmoni med dem som med vissa av sjörövarna? Eller skulle man återigen bli

Trots de fyra forten som omgav Gustavia var den svenska bemanningen svag; som mest ett 50-tal soldater. Vid behov kunde en lantmilis från de franska bebyggarna på ön inkallas.

evakuerad till någon annan fransk ö, vilket fallet varit då engelsmännen tidvis haft ön som besittning? Något skrivet om vad folk här på St Barthélemy tänkte år 1784 finns tyvärr inte att tillgå, men man kan tänka sig, att intresset och ängslan var stor inför hur framtiden under svenskt styre skulle komma att gestalta sig.

Man vet emellertid att de franska invånarnas rättigheter var reglerade i konventionen som upprättades mellan Sverige och Frankrike 1 juli 1784. Där framkommer det i artiklarna 9-12, att de på ön boende fransmännens rättigheter inte får komma till skada genom att ön byter ägare. De som önskar skall ha rätt att lämna ön och då ha rätt att sälja sina egendomar och rätt att föra med sig sina tillhörigheter. Den franska befolkningen på ön garanterades dessutom religiösa fri- och rättigheter.⁶

De första svenskarnas ankomst

I början av december 1784 avseglade HMS Sprengtporten från Göteborg. Den 6 mars kastade Sprengtporten ankar utanför St Barthélemy. Efter en lång och svår sjöresa var man framme vid målet - den nya svenska kolonin i Västindien.

Den 7 mars 1785, dagen efter ankomsten, överlämnades ön till svenskarna av den franske kommandanten Chevalier de Durat. Den svenska flaggan hissades på öns enda bastion - blivande Fort Gustav - och från Sprengtporten saluterades svensk lösen. Med på fartyget fanns den 27-årige kommandanten, senare guvernören Samuel von Rayalin; hans 21-årige adjutant och biträdande kommandanten von Rosenstein; den 24-årige läkaren Samuel Fahlberg, som sedan också kom att fungera som guvernementssekreterare, lantmätare och ingenjör; den protestantiske guvernementspastorn Sven Thunborg; ett 50-tal soldater som skulle stationeras på ön samt sjöbefäl och sjömän tillhörande fregatten Sprengtporten.

Mycket nytt började hända på ön i och med svenskarnas ankomst. En del kritik riktades mot den tidigare franska administrationen på ön - men svenskarna var positiva till öns möjligheter och den befolkning som bodde där. Allting tyder på att svenskarna överallt blev vänligt och väl mottagna av den franska ortsbefolkningen.

I rapporter hem från ön berättades om den vänliga och gästfria - men fattiga lokalbefolkningen. Man talade om det underbara och för hälsan välgörande klimatet. Man beskrev växtligheten och man förmodade att möjligheter fanns till uppodling.

Man skickade rapporter hem om väderförhållanden, om bebyggelse och om befintligt jordbruk och annan verksamhet. Och man talade om möjligheterna till internationell handel vid le Carenage där en god hamnstad kunde anläggas.

Så småningom gjorde de nyanlända svenskarna också andra erfarenheter, som inte var odelat positiva.

De såg att de kommit till en ö vars naturtillgångar var ytterligt små. Det fanns ingen bördig jord, inga stora träd och inga goda vattenkällor. Fisk i havet fanns det förstås gott om - men det hände att man blev förgiftad när man åt av den. Vägarna var dåliga och fåtaliga och man berättar om stickiga kaktusar i vägen för den som ville ta sig fram.

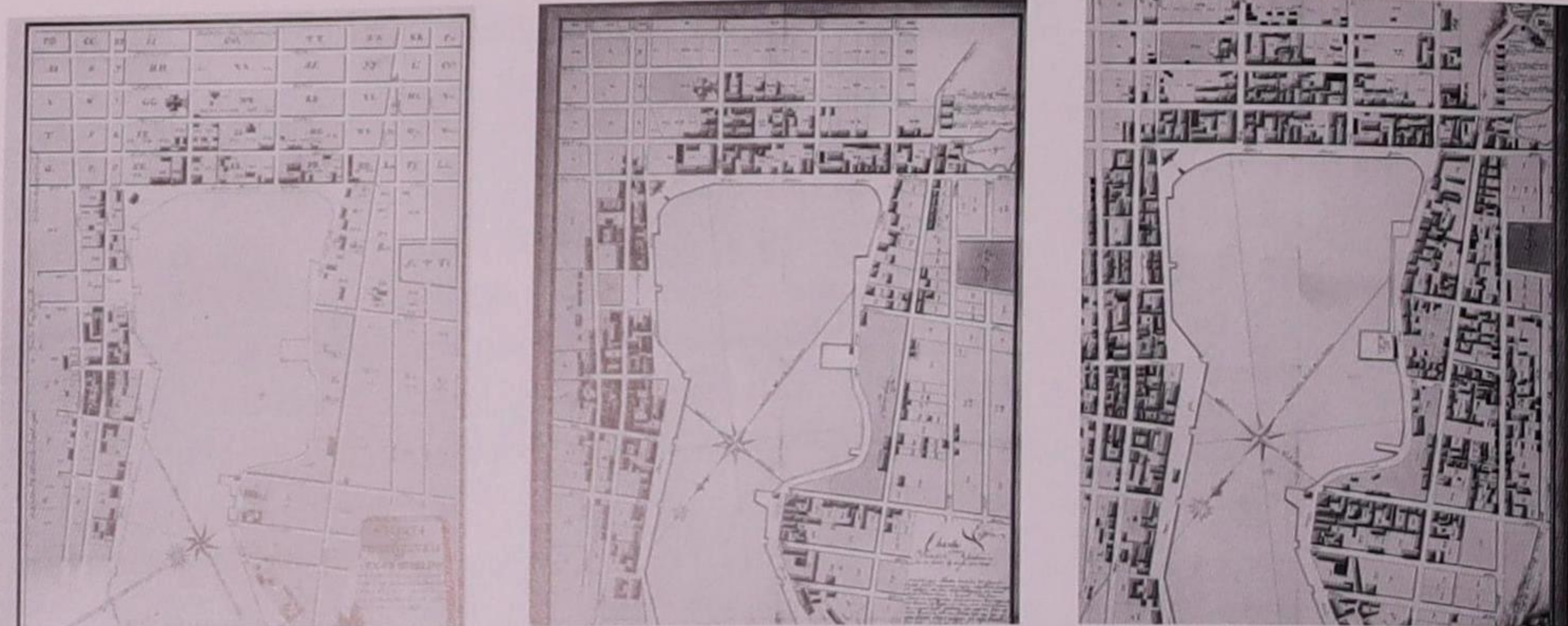
Människorna som bodde på ön fick slita hårt för sitt uppehälle. Här fanns inte förmögna sockerrörsplantageägare såsom fallet var på många andra västindiska öar.

Med tanke på detta skulle man kunna tro, att de första svenskarna kände sig lite tveksamma vid åsynen av den nya svenska besittningen. Men så var naturligtvis inte fallet. Precis som i dag blir nykomlingen till denna vackra ö tjugad och betagen av öns atmosfär. Det var faktiskt nästan bara positiva omdömen som vidarebefordrades hem till Sverige.⁷

Förtjusta svenska uttalanden

Sven Dahlman, skeppspräst på HMS Sprengtporten, tolkade svenskarnas första intryck våren och sommaren 1784. Här några citat av hans mest positiva omdömen:

”Climatets hetta är, som på de andra Antillerna, mycket stark, men dess höga läge, brist på träsk och sidländta platsar, en öfver alt genomträngande vind, göra, utom andra för mig fördolda orsaker, at man med skäl har ansedt, och ännu anser S. Barthelemy för et av de sundaste ställen bland alla omliggande Öar.”

Doktor Samuel Fahlberg kom till Saint Barthélemy med HMS Sprengtporten redan 1785. Han har givit eftervärlden ovärderlig information om den första svensktiden. Här ovan en del av hans kartmaterial från 1791, 1796 och 1799 som tydligt visar hur snabbt staden Gustavia växte. Originalen finns på Riksarkivet i Stockholm och på Carolina Rediviva, i Uppsala.

”Det hålles för besynnerligt bland Habitanterne på detta hälsosamma ställe om någon af dem är inwärtet sjuk: man berättade, at ingen i mannaminne dött af annan sjukdom, än ålderdoms svaghet. Häraf händer ibland, at mången lemnar någon tid sin hemort på en af de andre Öar, och reser til S. Barthelemy, för at återfå sin hälsa och andas en friskare luft.”

Om ortsbefolkningen skriver han så här::

”Naturen har hos dem bibehållit den munterhet, den förekommande höflighet mot främlingar, det intagande väsende, man gemenligen finner hos Franska Nationen, och fattigdom med strängt arbete, har deremot afhållit dem från det högmod, yppighet, otålighet, som karakterisera deras landsmän i Westindien.

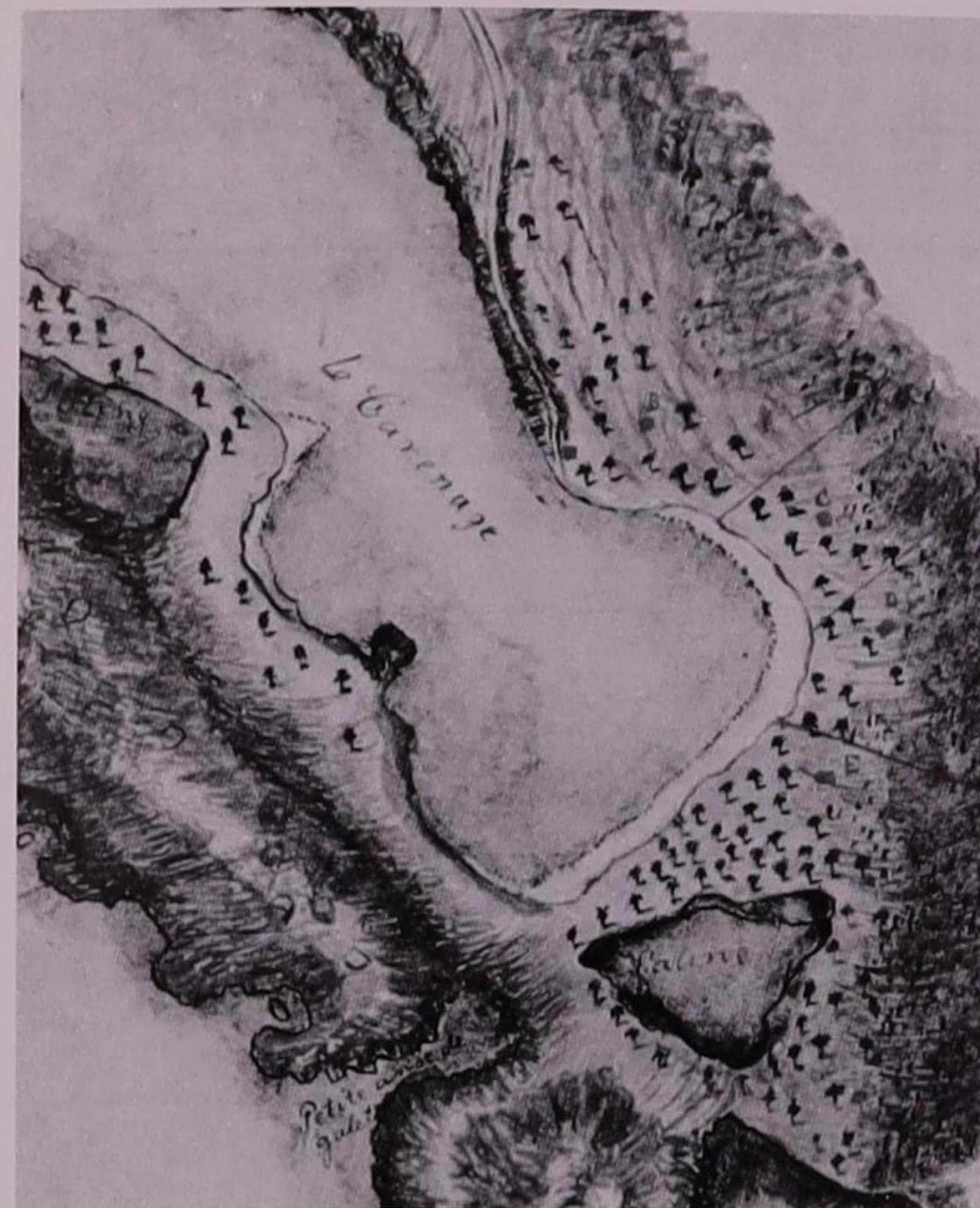
De är således sparsamme, arbetsamme, nycktre, renlige, enfaldige, redlige och okonstlade. Alt twunget och sjelftaget väsende finnes sällan i deras caractere: derföre saknar man ock hos dem den belevenhet, den grannlagenhet i småsaker, som deras stamfäder så mycket vinnlägga sig om. Alle lika goda, lefwa de äfwen utan rang- och avundsjuka.”

”Negrenas tilstånd är mildare på S. Barthelemy, än på de andre Öar. De hafwa ej så grymma Husbönder; de få mat och kläder.”

Swen Dahlman skriver också om den intensiva uppbyggnaden av hamnen vid le Carenage och det intresse som befolkningen på närliggande öar visar: ”Flere rike Köpmän

Staden Gustavia fick en internationellt blandad befolkning medan landsbygden förblev fransk med familjer som kommit till ön redan på 1600-talet. Originalen till bilden ovan från trappan upp till Fort Gustav finns på Sjöhistoriska muséet i Stockholm.

En första teckning av Samuel Fahlberg visar att platsen där staden Gustavia anlades var nästan öde när svenskarna anlände till St Barthélemy 1785. Originalen på Kungliga Svenska Vetenskapsakademien.

af Martiniques tidningar underrättade, at Carenage tils vidare, och med säker förmodan för framtiden blef förklarad för Porto Franco, kommo från S. Martin, S. Christopher, och andra nästgränsande Öar, men i synnerhet från S. Eustache för att betjena sig af tilfället, och låta sina penningar inflyta i en ständigt tiltagande Handels-rörelse.”

I avslutningen av sin skrivelse skriver Swen Dahlman:

”Man kan nog säkert säga: at en med så många förmåner försedd Ö, och en så wäl af naturen placerad Hamn skola ditläcka Seglare från Fasta Landet och Spanska Colonierna, hwaraf Sverige kan vänta sig stora fördelar.”

”Winningslystnaden läckade redan dit, under vårt korta wistande, många mindre Handels-Fartyg, lastade med Socker, Tobak, Caffé, Rum, Cacao-bönor och andra härliga Producter från omliggande Öar.”⁸

Explosionsartad utveckling

Den första tiden av den svenska epoken präglades av en snabb expansion byggnadsmässigt och befolkningsmässigt.

Man byggde bättre vägar. De tidigare enkla stigarna förbättrades och man vet att ”en skön väg” tidigt iordninggjordes från Gustavia till landsbygdens huvudort L’Orient. Den var i vilket fall i funktion 1788.

Man grundade och byggde en stad utefter stränderna vid le Carenage. Man kallade staden Gustavia efter kungen Gustav III. Planer och ritningar till staden gjordes av Samuel Fahlberg. Via hans kartor kan man se hur snabbt staden växte fram. Än i dag (mer än 200 år senare) är det lätt att känna igen sig på Samuel Fahlbergs stadsplan över Gustavia.

Gustavia växte otroligt snabbt. På femton år ökade folkmängden från praktiskt taget ingenting till cirka 5000 personer. I Gustavia fanns då 871 boningshus. Gustavia var år 1800 Sveriges sjätte största stad.⁹

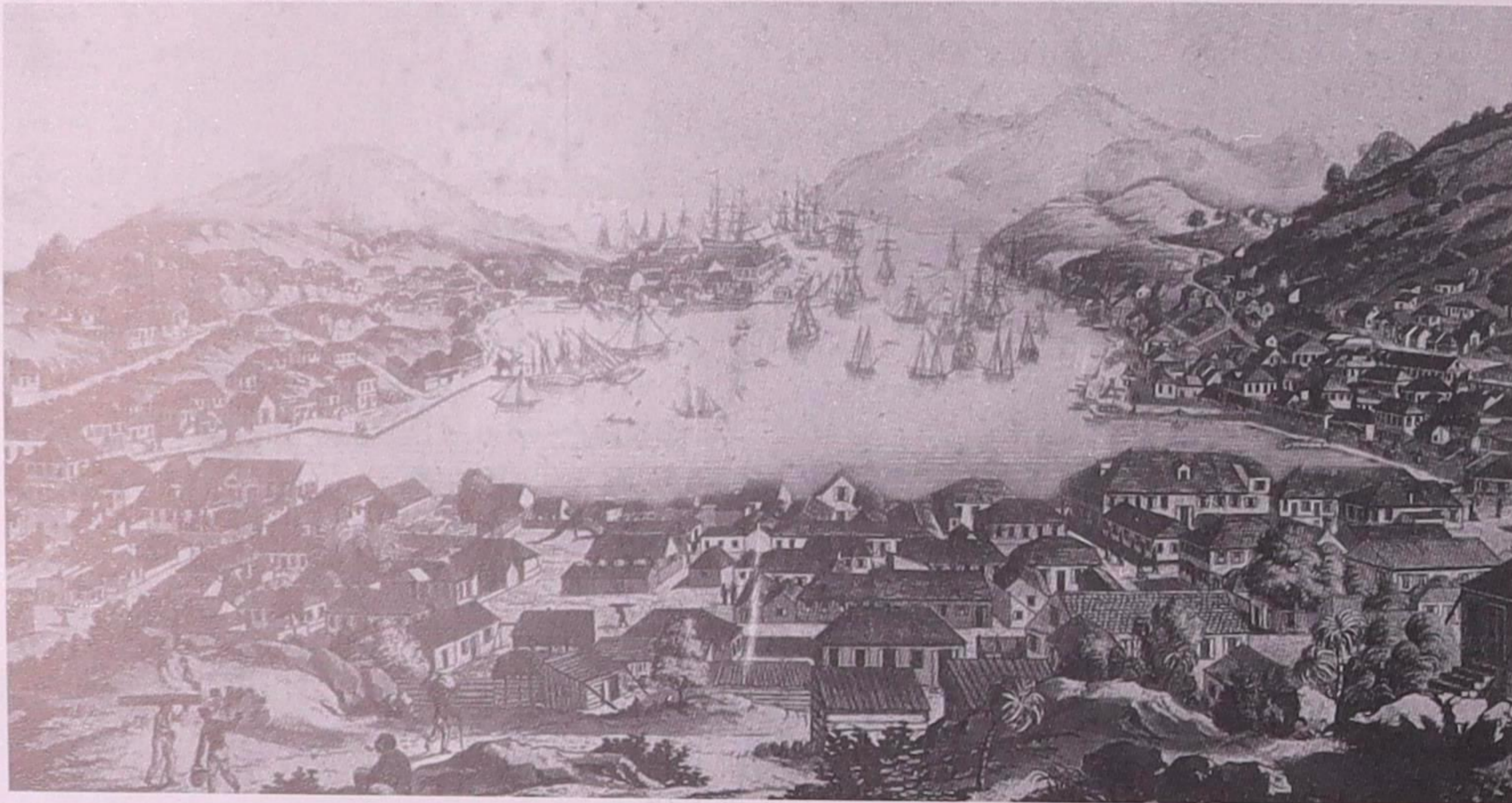
Något som hade underlättat handel och tillväxt av staden var att St Barthélemy blev förklarat som frihamn (Porto Franco) den 7 september 1785.

”Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse Som Förklarar Ön St Barthélemy i Westindien för en Fri Hamn eller Porto Franco” var ett synnerligen liberalt dokument som gav fartyg från alla nationaliteter rätt att anlöpa, lossa och lasta sina varor i hamnen samt tillstånd till

envar att bosätta sig och bedriva handel. Var och en hade rätt att utöva sin egen religion. Vidare erbjöds en fristad i tio år åt personer som rymt från skulder på andra håll i världen. Dokumentet är egenhändigt undertecknat av Gustaf III.¹⁰

Den svenska "neutrala" frihamnen lockade kapital, köpmän och massor med skepp med varierande laster till Gustavia. Köpmän kom från närliggande öar med sitt husfolk och sina slavar och bosatte sig i staden.

De politiska förvecklingarna mellan den tidens stormakter gynnade den nya frihamnen. De våldsamma förändringarna i Nordamerika med revolution, självständighetsförklaring (1776) och frihetskrig samt oroligheter i Europa med franska revolutionen och Napoleonkrigen avspeglade sig tydligt i handeln på St Barthélemy. Också de spanska och portugisiska kolonierna var inbegripna i en frigörelseprocedur och skepp också från dessa länder

Många handelsfartyg från skilda länder besökte frihamnen i Gustavia. År 1805, t. ex, registrerades 1800 utgående fartyg. Originalen på Sjöhistoriska muséet i Stockholm.

hade anledning att söka sig till frihamnar för att göra affärer.

Att finnas till som en transit- och smuggelhamn mellan rebeller och nationer, som inte kunde handla med varandra, var naturligtvis lukrativt.

Förutom handel blev Gustavia en plats dit flyktingar från olika läger kunde ta sin tillflykt. Det blev också en plats, där det hände att kapare och sjörövare stannade till för proviantering och reparationer. Ibland sålde de också sitt stöldgods, vilket naturligtvis kunde leda till förvecklingar. Exempelvis 1818 då ett portugisiskt kapat skepp blev vidare sålt i Gustavia.

Det är lätt att förstå att det ofta blev en svårartad diplomatisk balansgång för de svenska myndigheterna på ön vad gällde att kryssa mellan stormaktsblock och olika länders intresseområden.

Ibland var man i onåd hos engelsmännen som t.ex. år 1801, då till och med hela ön intogs av engelsmän och släpptes först ett år senare.

Ibland var Frankrike Sveriges fiende och då gavs det av England erövrade Guadeloupe

som förläning till det svenska kungahuset (1813).

De mest inkomstbringande åren för hamnen i Gustavia var 1796-1800, 1804-05, 1812-15. Vissa år, som t.ex. under år 1805, registrerades så många som 1800 utgående fartyg.

Den i särklass viktigaste inkomstkällan var transitohandeln till och från Förenta Staterna. Under året oktober 1812 - september 1813 gick inte mindre än 20% av Förenta Staternas totala export över den svenska kolonin.¹¹

Slavarna i det svenska St Barthélemy

Ungefär en tredjedel av befolkningen på St Barthélemy var slavar när svenskarna tillträdde. Det fanns inte så många slavar på St Barthélemy som på de flesta andra öarna i Västindien. På St Barthélemy fanns inte några stora plantager och bönderna som brukade jorden var fattiga. Man behandlade sina slavar bättre på St Barth än på de flesta andra ställen och det påstås att man ofta arbetade tillsammans.

I samband med inflyttning av familjer från omkringliggande öar till handelstaden Gustavia kom flera slavar att bo på ön. Köpmän och hantverkare kom tillsammans med sitt hushåll, dvs sin familj och sina slavar. Dessa slavar var som regel "husslavar".

Man vet emellertid att bestraffning av slavar var vanlig, ibland också offentlig bestraffning och man vet, att denna bestraffning var mycket hårdare än om den skulle ha utförts på en fri man eller kvinna. Slavar som hade rymt och inte kunde visa frisedel på att vara en "fri kulört" blev hårt straffade.

Slavar var en del av gatubilden i Gustavia under början av svensktiden. 1813 förbjöds all slavhandel på Saint Barthélemy men inte förrän 1847 avskaffades slaveriet slutgiltigt på svensk mark då 523 slavar friköptes av svenska staten. Originalen på Sjöhistoriska Muséet.

Det är också klarlagt att det förekom handel med människor från Afrika i Gustavia. Det fanns helt säkert en slavbod med handel på Östra Strandgatan. Man vet också, att svenska affärsmän tjänade mycket pengar på denna handel. Likaså vet man att kungahuset och svenska staten fick inkomster på slavarna som infördes och omlastades i hamnen.

Ofta uppges i svenska historieböcker att slavhandel i Sverige avskaffades 1335. Fyra-till femhundra år senare på den svenska kolonin St Barthélemy utnyttjade man ändå människor som slavar. Först 1813 förbjöds slavhandel på St Barthélemy. Senare kom det också att bli otillåtet att använda människor som slavar.

Att otillåten slavhandel pågick i farvattnen runt St Barthélemy så sent som 1836 förstår man genom en traktat utfärdad mellan Frankrike och Sverige till slavhandelns avskaffande. De båda länderna förband sig att gemensamt stävja slavhandel inom deras landområden vid händelse att det fortfarande förekom. I Sverige var slavhandel vid denna tid belagt med dödsstraff.

Under åren 1846 och 1847 friköptes 523 slavar genom den svenska statens försorg. Den 9 oktober 1847 kom kungörelsen att slaveriet slutgiltigt var avskaffat på St Barthélemy.¹²

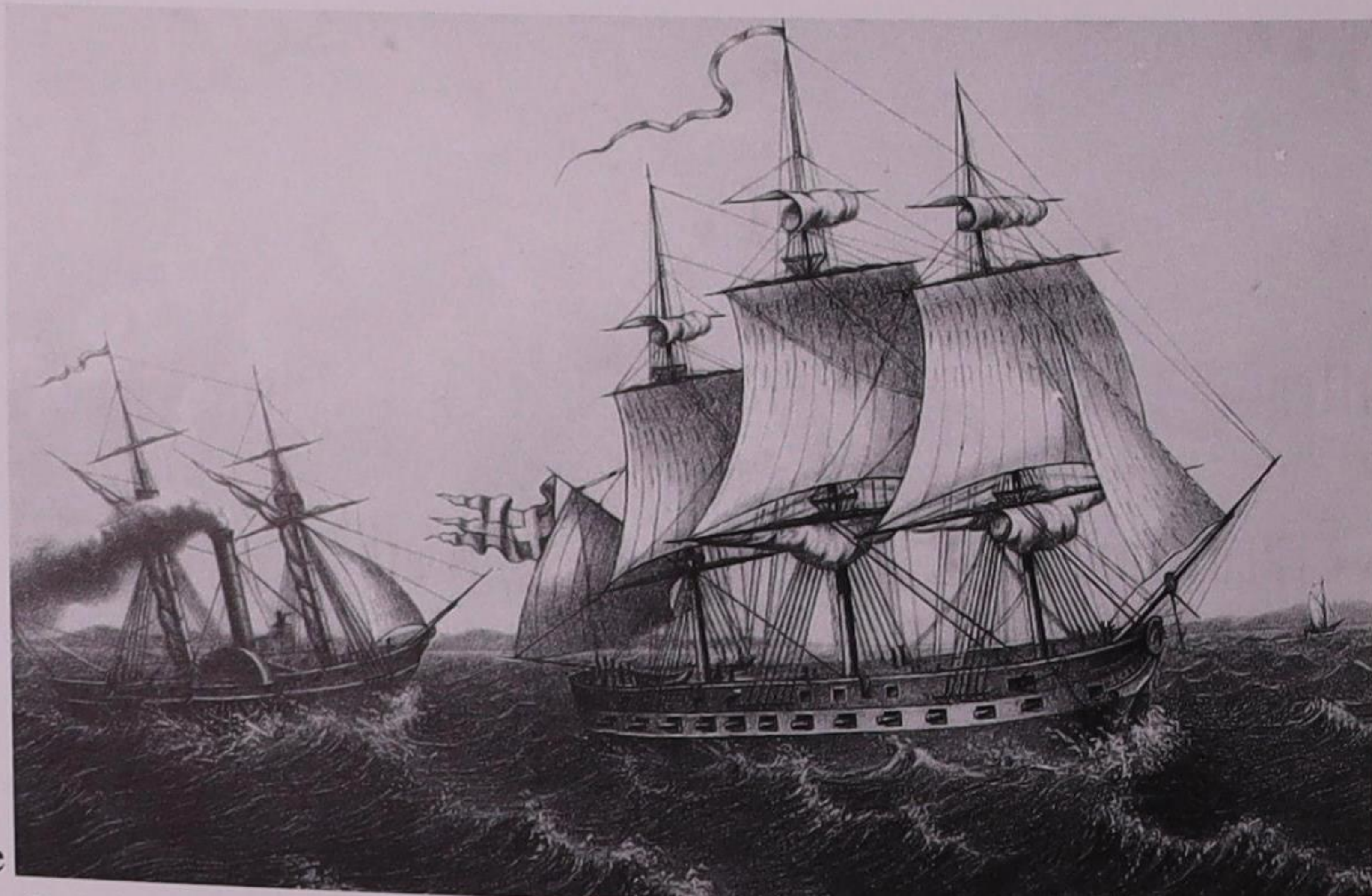
Förändringar i omvärlden gav minskande handel

Det märks en stor nedgång i handeln på ön efter fredsslutet 1815 i Paris efter Napoleonkrigen. Det blev fred mellan länderna i Europa. 1816, året efter krigslutet, var inkomsterna från hamnen halverade i jämförelse med år 1815.

Allt flera delar av Sydamerika gjorde sig fria från Spanien och Portugal. 1821 kastade frihetshjälten Simon Bolivar ut Spanien både från Colombia och Venezuela. Dessa fria länder kunde nu fritt handla exempelvis med Förenta Staterna utan omlastningar i någon frihamn.

1822 öppnades de engelska hamnarna för handel med Förenta Staterna, varvid hela den viktiga transitohandeln med USA försvann.

Rörsockret fick konkurrens av sockret som utvanns ur sockerbeter i Europa. Framställningen av rörsocker blev också dyrare i och med att slavarbete förbjöds på allt flera öar med sockerrörspantager. Den minskade nedgången i dessa grannöars inkom-

Segelfartyget Norrköping från Karlskrona besökte Gustavia 14-28 januari 1862. Segelfartygen hade vid den tiden börjat bli utkonkurrerade av de snabbare ångfartygen. Originalen på Riksarkivet.

ster märktes också på St Barthélemy genom minskad handel.

Allt flera fartyg börjades drivas med ånga. För segelfartygen hade det varit gynnsamma väderförhållanden att segla via de västindiska öarna. Ångfartygen kunde gå direkt Europa-Nordamerika eller Europa-Sydamerika.

En tillfällig uppgång kom 1827-1830, då engelsmännen kom i konflikt med amerikanerna och åter stängde sina hamnar för amerikanska fartyg och Gustavias hamn på nytt fick fungera som transitohamn.

Efter 1830 gick tyvärr handeln stadigt nedåt i Gustavia, vilket också märks på befolkningssiffrorna i staden. Handelsmännen flyttade och med dem försvann många av de serviceyrken, som funnits i den blomstrande handelsstaden. Det blev minnen blott av många affärsidkare som funnits i staden under tidigare storhetstid.

År 1800 hade det funnits 40 grosshandlare, 3 skeppskramhandlare, 17 kramhandlare, 17 hökare, 2 assuransmäklare, 8 värdshus och biljarder, 22 "krögare som försälja drickesvaror", 1 urmakare, 6 bagare, 4 slaktare, 3 segelmakare, 3 guldsmeder, 1 grovsmed, 8 murare, 7 skeppstimmermän, 9 hustimmermän, 2 snickare, 6 skraddare, 3 skomakare, 1 hattmakare, 1 modist, 6 kirurger och 5 skolor.¹³

Naturkatastrofer fick svåra konsekvenser

Det var inte bara en minskning i handeln som kom att ge befolkningen på St Barthélemy svårigheter. Under mitten av 1800-talet drabbades ön dessutom av olika naturkatastrofer.

1837 drog en ovanligt svår tropisk orkan fram och förstörde stora delar av ön. Bland annat blev minst 200 hus i Gustavia totalförstörda.

1840 tog en feberepidemi cirka 300 människors liv på ön.

1852 bröt den stora branden ut och ödelade stora delar av Gustavias västra sida. 135 hus brann ner till grunden och cirka 500 människor blev husvilla.

Det blev svåra tider på St Barthélemy. Visserligen fick man hjälp från många grannöar och från Sverige efter branden, men stora delar av de förstörda husen blev aldrig återuppbyggda. Det fanns inte behov av dem. Befolkningstalet i Gustavia hade från storhetstidens cirka 5000 personer sjunkit till cirka 1100 vid mitten av 1850-talet.¹⁴

Förhållandena på landsbygden

Då befolkningssiffrorna i staden minskade ökade antalet boende på landsbygden något. År 1857 var 1750 personer bosatta på landet. Man intensifierade uppodlingen av marken. Man odlade bland annat bananer, ananas och bomull.

Ett år som 1858, då vädret var ovanligt gynnsamt, kunde man exportera så mycket som 95 429 dussin ananasfrukter, 3705 bananstockar, 111 stycken pumpor, 23 tunnor jamsrötter, 102 tunnor sötpotatis, 6 tunnor cassavamjöl, 13 1/2 tunnor jordnötter, 2 tunnor limefrukter, 3600 skålpund bomull, 2270 dussin stråhattar, 26 hudar, 137,5 dussin fårskinn, 2366 tunnor salt, 105 tunnor kalk, 6 hästar, 74 nötkreatur, 21 kalvar, 338 får, 54 getter, 195 svin, 130 kalkoner, 44 dussin höns och 15 sköldpaddor.

Andra år var skörden mycket mindre på grund av torka.

De gamla franska familjerna, som sedan 1600-talet befunnit sig på St Barthélemy, kände till öns natur och förhållanden och kunde klara sig och sina vanligtvis stora familjer genom små odlingar, fiske och viss husdjursskötsel.

Svårigheter med försörjningen uppträdde dock under två svåra år 1867 och 1868. En förskräcklig orkan drabbade ön 1867. Därefter följde en svår och långvarig torka. Den svenske doktorn Axel Goës rapporterade, att minst 19 människor på landsbygden dog av undernäring under dessa nödår. Märkligt nog är åren 1867-68 också i Sverige kända som nödår. I Sverige var det långvarig kyla som var orsak till missväxt och svält. Stora delar av befolkningen i Sverige led nöd och det var många, som under dessa år, tog det stora beslutet att utvandra till USA, det "förlovade landet" i väster.¹⁵

Sverige kände sig otillräckligt

Det geografiska avståndet var långt, de kulturella skillnaderna var stora, förhållandena i tropikerna var annorlunda än i Skandinavien. Förmågan att bistå en befolkning i nöd på St Barthélemy från Sverige var otillräcklig.

Visst var det många svenskar som fick kontakt med St Barthélemy under svensktiden. Men det var inte så värst många svenskar som var bosatta där någon lång tid. Efter 1840 var de svenska bosättarna huvudsakligen knutna till administrationen.

Den största delen av befolkningen i synnerhet på landsbygden var av franskt ursprung. Många var ättlingar efter de familjer som kom till ön redan på 1600-talet.

Vid läsning av de senare guvernörsrapporterna till Sverige förstår man att de svenska guvernörerna ändå i rikt mått ömmade för den ö de fått att förvalta. Guvernörerna visade på öns behov av bistånd. De ansökte ständigt om bidrag från moderlandet. Bidrag som man ansåg sig vara berättigade till eftersom ön tidigare dragit in mycket pengar till svenska myndigheter.

Guvernörerna uppmuntrade olika försök att finna nya försörjningsmöjligheter. Under 1860- och 70-talen undersöktes möjligheter till guanoutvinning på de fågelrika småöarna. Man undersökte möjligheter för utökad saltutvinning och större uppodling av jorden. Man lät inmuta vissa landområden där man trodde sig kunna finna och utvinna metaller. En tid knöts stora förhoppningar till möjlighet av utvinning av bly, koppar och i någon mån silver. De inmutade områdena fick namn som "Great Hope Mine" och "The Buck". Det fanns minst 15 inmutade områden för gruvdrift 1875.

Man såg till att kyrkor och samfund fungerade någorlunda och man försökte få i gång skolor, i synnerhet efter 1842, då det i Sverige blev lagstadgat med folkskola.

St Barthélemy låg emellertid på långt geografiskt avstånd från Sverige. Kyrkor och skolor var av annat slag än de som svenskarna var vana vid. Skolgång blev aldrig obligatorisk på St Barthélemy under den svenska perioden. De katolska invånarna fick sin kyrka administrerad via den franska katolska kyrkan på St Martin och Guadeloupe. De nya affärsidéerna som var tänkta att ge nya inkomster slog slint.

I Sverige menade man att den svenska lilla kolonin i Västindien förmodligen skulle få det bättre under annan överhöghet. I en skrivelse från Riksdagen 6 maj 1867 står att läsa: "Kolonins afskilda läge har högeligen försvårat den omvårdnad från Sveriges sida hvari öns inbyggare kunna äga anspråk". Den svenska staten funderade på hur man på något

"värdigt, om ock icke så förmånligt sätt, kan afhändas ön". Det framgår också att man ville att invånarna på St Barthélemy "skall bli hörda och samtycka till möjligen ifrågakommande förslag att förenas med någon annan makt".

Svenskarna såg sig alltså om efter något annat land, som kunde ta sig an St Barthélemy. Man hade till exempel underhandlingar därom med USA och med Italien.

Italien var intresserad av ett övertagande år 1863. Men svenskarna avböjde, när de fick veta att italienarna planerade att anlägga en straffkoloni på ön. "Det vore i sanning oförsvarligt att belöna undersåtarnas trohet på St Barthélemy med att låta ön befolkas av missdådare och kriminella", menade man i Sverige.

Underhandlingar i frågan inleddes också med Frankrike och den 10 aug 1877 blev det bestämt att St Barthélemy åter skulle bli en del av Frankrike under följande villkor och förbehåll:

1. Återlämnandet görs "under uttryckligt förbehåll af befolkningens på St Barthélemy samtycke".
 2. Det skulle vara möjligt för en invånare på St Barthélemy att förbli svensk medborgare och i så fall lämna ön inom ett år.
 3. "Frankrike inträder i de rättigheter och förpligtelser, som härflyta utaf svenska kronan eller i dess namn behörigen vidtagna åtgärder, hvilka röra stats- eller domän-intressen och särskilt afse kolonien St Barthélemy och hvad dertill hörer."
 4. "Om dagen eller sättet för besittningstagandet skall överenskommelse träffas mellan den svenske guvernören på St Barthélemy, för Sveriges, och guvernören på Guadeloupe, för Frankrikes del".
 5. Franska regeringen skall betala 80.000 francs för svenska kronans egendom.
 6. 320.000 francs skall erläggas av franska regeringen till pensioner åt hemvändande svenska tjänstemän.
 7. De tjänstemän som bibehåller sina befattningar som tjänstemän på ön skall kunna tillgodoräkna sig sin svenska tjänstgöring vid framtida pensionering av franska staten.
- Frankrike gick med på de svenska kraven. Myndigheterna i USA, som enligt sin egen Monroedoktrin från 1823 kunde hindra europeiska makter att ta över landområden på de amerikanska kontinenterna, hade ingenting emot transaktionen. En övergång till Frankrike skulle vara ett faktum om befolkningen på St Barthélemy röstade för en sådan övergång.

Underlag för folkomröstningen skulle vara 1875 års folkräkning. Då fanns 2374 människor boende på St Barthélemy. 577 stycken av dem var män mellan 15 och 60 år och det var endast dessa som hade rösträtt. 353 personer deltog i folkomröstningen. Endast en person röstade för svensk regim. De övriga ville tillhöra Frankrike. Den som röstade på Sverige var handelsmannen Wellington Sicard från Gustavia.

Den svenska fanan ersattes av den franska trikoloren den 16 mars 1878. Kolonin överlämnades av den svenske guvernör Ulrich till den franske guvernören Couturiér. På redden fanns det franska krigsfartyget la Victoire och den svenska fregatten Vanadis, varifrån man sköt salut.

Den svenska epoken på St Barthélemy var slut efter 94 år.¹⁶

St Barthélemy åter en fransk ö

Så återgick St Barthélemy till Frankrike. Ett Frankrike som under de gångna 94 åren upplevt mycket av dramatik och förändringar. Man hade varit med om flera revolutioner (1789, 1830, 1848) och krig. Det senaste kriget hade varit Napoleon III:s krig mot Preussen. Det krig som slutade med att kejsar Napoleon blev tillfångatagen och kejsardömet blev avskaffat 1870. 1875 infördes den så kallade Tredje Republiken i Frankrike.

Frankrike och övriga delar av Europa hade inte endast upplevt förändringar inom politiken. Näringslivet hade förändrats. Industrialismen hade kommit igång. Ångmaskinerna hade revolutionerat arbetssätten. Kolet som energikälla till ångmaskinerna hade blivit en målsättning och skolutbildning började bli obligatorisk i de flesta europeiska länder. Kommunikationerna hade drastiskt förbättrats med ångfartyg och ånglok på järnvägsnät. Äventyrlusta och överbefolkning samt sociala, ekonomiska och religiösa missförhållanden hade fått stora människomassor att flytta från Europa till framförallt USA.

På 94 år hinner mycket ske. De 94 svenska åren på St Barthélemy var händelserika. De har satt sina oförglömliga spår i öns historia.¹⁷

Livet gick vidare

På våren 1878 på den franska Ön St Barthélemy i Västindien utnämndes

Monsieur Jean Arthur Deravin till guvernementssekreterare,

Monsieur Ridderhierta till hamnkapten och

Monsieur Vaucrosson till attorney.¹⁸

Livet på St Barthélemy gick vidare.....

och går vidare.....

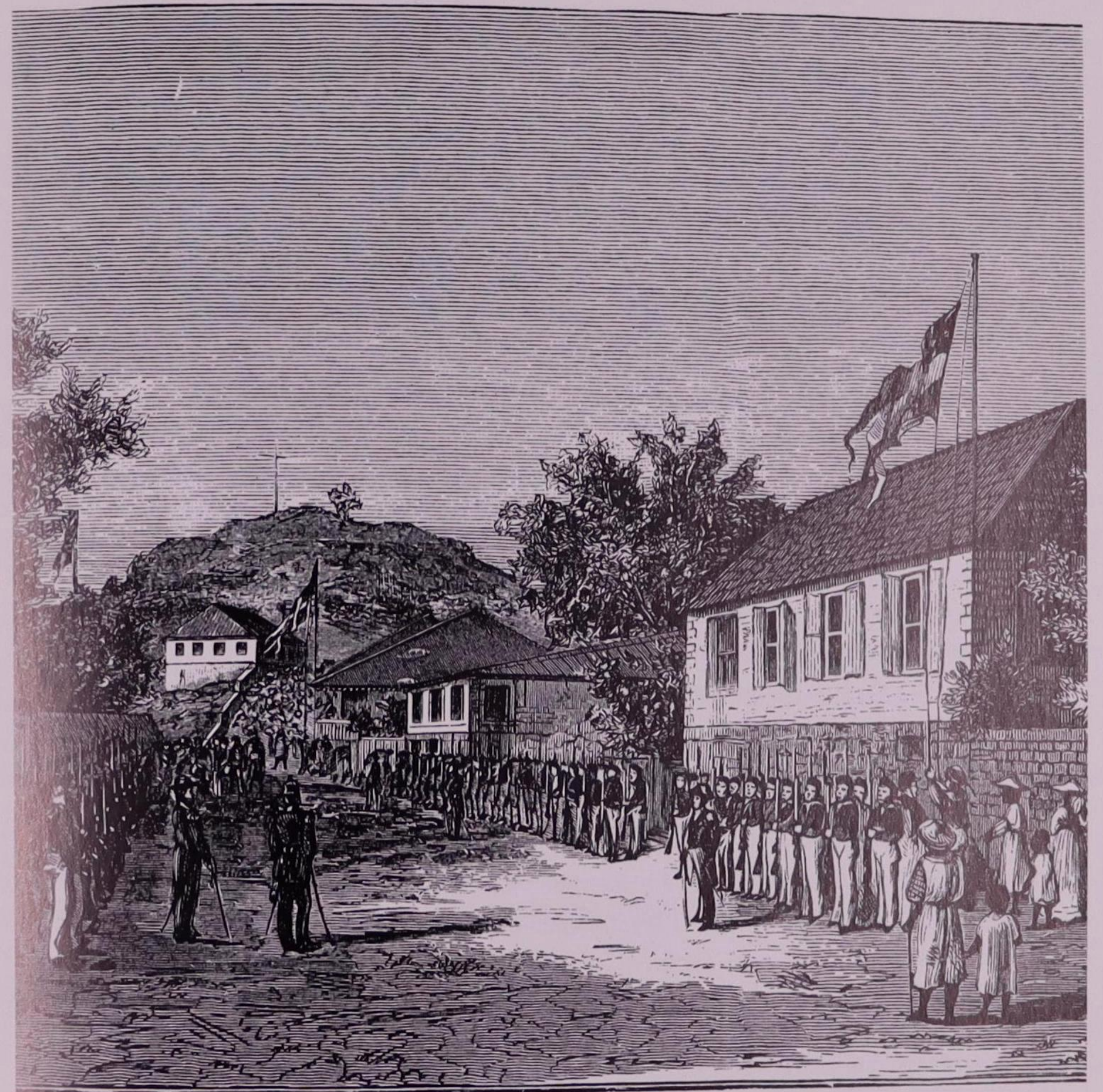
Post Scriptum:

Det här arbetet med St Barthélemys svenska historia har fått mig att tro att historia och historieforskning är något viktigt och betydelsefullt. Det känns, som om vi människor har en grund i vår historia och dess minnen. En grund som innehåller källor av kunskap. Kunskap som inspirerar till reflektioner och självrannsakan:

"Just nu finns vi här på St Barthélemy och just nu formar vi dess minnen för framtiden"

För egen del är jag oerhört tacksam för att jag har fått lära känna St Barthélemy. Tacksam för att få ta del av dess skönhet och dess inbyggda generositet. Tacksam mot alla de människor som finns här och som har funnits här. Människor, som i glädje och i sorg har givit ön dess karaktär och dess minnen.

L. J.

Sigrid Ulrich, den siste svenske guvernörens dotter, fick hala den svenska flaggan vid överlämnandet till Frankrike 16 mars 1878. Hon mindes sedermera alla tårar som fälldes i Gustavia i samband med att svenskarna lämnade ön. (Ny Illustrerad Veckotidning, mars 1878, Kungliga Biblioteket i Stockholm)

Noter:

1. Lindkvist 1998 s 269 ff, Henriksson s 688 ff Swahn/Jennersten 1985 s 30 ff
Morén 1946 s 138ff.
2. Provisionella konventionen 1/7 1784, Årstrycket; finns bland annat bevarat i Lambornsamlingen Riksarkivet i Stockholm vol.2 och vol.11. Swahn/Jennersten 1985 s 34 ff, Söderlund/Seth 1956 s 267 ff, Sjögren 1966 s 18 ff.
3. Söderlund/Seth 1956 s 267 ff, s 285 ff, Hellström 1987 s 41, Bourdin 1978 s 78.
4. Hubertsson 1996 s 21 ff, s 171 ff, Hellström 1987 s 27 ff, Tingbrand: Piteå Segelskaps Sjørulla 1990 s 103 ff.
5. Hellström 1987 s 48 ff, Hildebrand 1951 s 48 ff, Sjögren 1966 s 29 ff, Taube 1916 s 9 ff, Kungliga Biblioteket i Stockholm Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse för hämmande av obetänkta utflyttningar till ön St Barthélemy 21/5 1786.
6. Bourdin 1979 s 3 ff, s 38 ff, s 114 ff, s 80 ff, s 107 ff, s 122 ff.
Goës 1878 s 176 f, Hellström 1987 s 41 ff.
7. Hellström 1987 s 55 ff, Högström 1888, Sjögren ur S Dahlmans Beskrifning om Svenska Öen S. Barthélemy uti Westindien s 132 ff, SBS 1A,1B, Fahlbergsska skrifterna Kungliga Vetenskapsakademien.8. Sjögren ur Dahlmans Beskrifning om Svenska Öen S. Barthélemy uti Westindien 1966 s 134, s 135, s 143, s 147, s 152.
9. Carlander 1979 s 65 ff, Hellström 1987 s 55 f, Samuel Fahlbergs kartor över Gustavia från Riksarkivet: Plansch och kartavdelningen och Carolina Rediviva: Kartavdelningen.
10. Kungliga Biblioteket i Stockholm: Årstrycket 1785.
11. Bourdin 1979 s 222 ff, Hellström 1987 s 57, s 106 f, Hildebrand s 121 ff, Hubertsson s 57 ff, Sjögren s 37 ff, SBS 1A RA.
12. Bourdin 1979 s 278 ff, Hellström 1987 s 108, Högström 1888, Lambornsaml. vol 5 RA, vol 23 RA, SBS 15 RA.
13. Bourdin 1979 s 296 ff, Hellström 1987 s 157 ff, Högström 1888, Lambornsaml. vol 25 RA.
14. Hellström 1987 s 185, Högström 1888, Lambornsaml vol 25 RA.
15. Bourdin 1979 s 286 f, Hellström 1987 s 185, Hubertsson 1996 s 60 f, Högström 1888, Sjögren 1966 s 46 ff, Lambornsaml vol 25 RA.
16. Bourdin 1979 s 306 ff, Hellström 1987 s 183 f, Sjögren 1966 s 50, Lambornsaml vol 5 och vol 25 RA, SBS 21 b RA. Utrikesdep. arkiv: Förteckning över 1902 års dossiersystem: vol 303-305 RA.
17. Söderlund/Seth 1956 330 ff.
18. SBS 21b RA.

Litteratur:

- Bourdin G: Histoire de St Barthélemy 1978
Carlander Ch: Resan till S:t Barthélemy 1979
Dahlman Swen: Beskrifning om Svenska Öen S. Barthélemy uti Westindien 1786
Goës A: Minnen från Ön St Barthélemy 1878
Hellström J-A: "...åt alla christliga förvanter.." 1987
Henrikson Alf: Svensk historia 1990
Hildebrand I: Den svenska kolonin St Barthélemy och Västindiska kompaniet fram till 1796 1951
Hubertsson L-O: St Barthélemy och andra små Västindiska pärlor 1996
Högström E O E: S Barthélemy under svenskt välde 1888
Lindkvist H: Hermans historia 1998
Morén FW: Lärobok i historia 1946
Sjögren B: Ön som Sverige sålde 1966
Swahn J-Ö/Jennersten O: Saint Barthélemy - Sveriges sista koloni 1985
Söderlund/Seth: Allmän historia 1956
Taube E N: Svenskarna på St Barthélemy 1916
Tingbrand Per: Piteå Segelsällskaps Sjørulla 1990

Arkivalier:

- Riksarkivet i Stockholm (RA):
S:t Barthélemysamlingen (SBS) Volymerna 1A, 1B, 15, 21 B, 28.
Lambornsamlingen volymerna 5, 23, 25.
Utrikesdep. arkiv: Förteckning över 1902 års dossiersystem: vol 303-305.
Kart- och planschsamlingen
Kungliga Biblioteket i Stockholm:
Kungl Maj:ts nådiga kungörelser, privilegier och reglementen för St Barthélemy och Västindiska Kompaniet 1785-1811: Årstrycket 1785,1786.
Kartsamlingen
Carolina rediviva, Universitetsbiblioteket i Uppsala:
Kartsamlingen
Kungliga vetenskapsakademien:
Samuel Fahlbergs skrifter

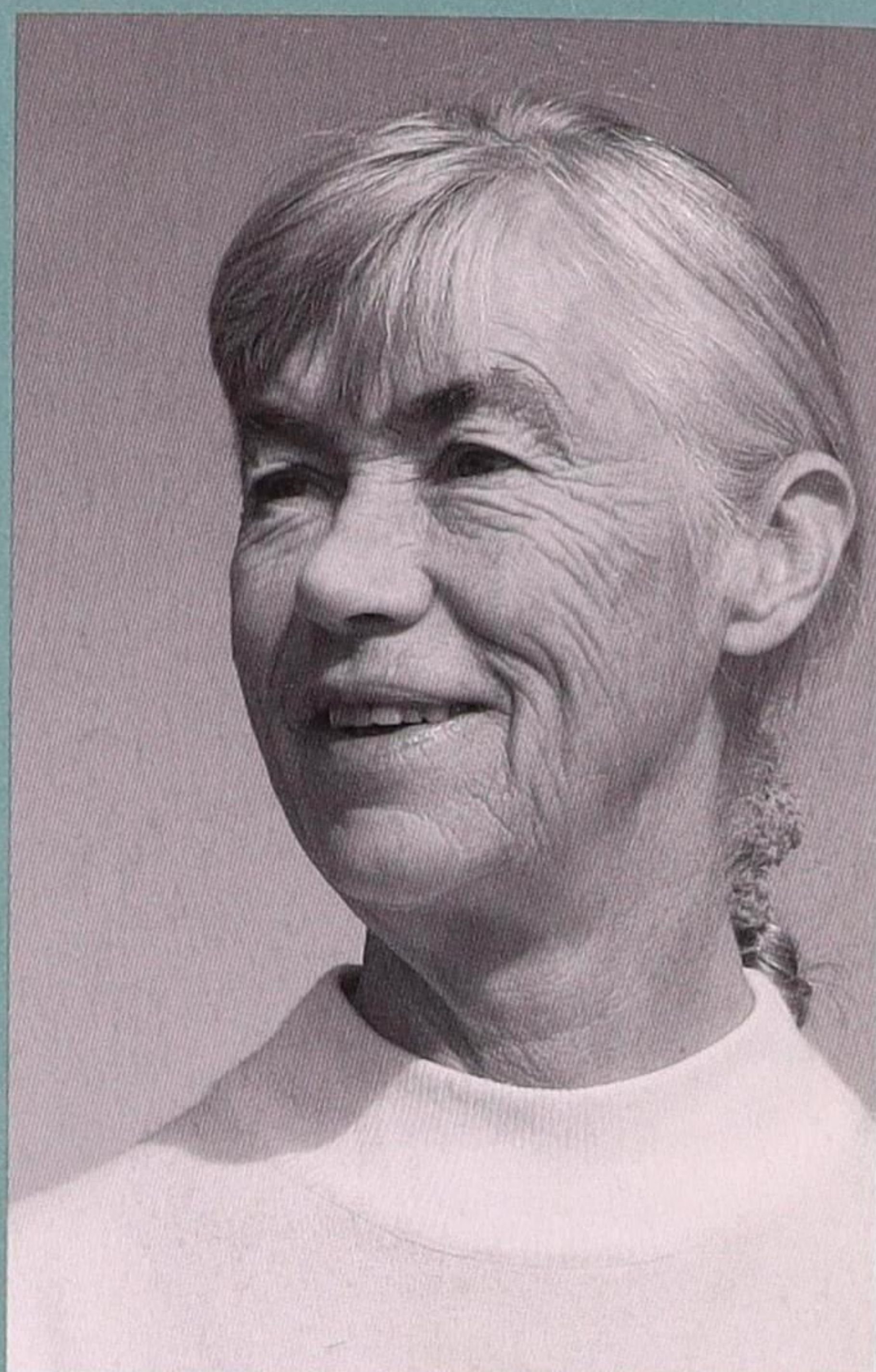
Stockholms stadsarkiv
Biblioteket

0 0000 329 095

Lena Jonsson

När Lena Jonsson, född 1939, tillsammans med sin make Krister först besökte St. Barthélemy 1979 överraskades de av att « svenskintresset » fortfarande hölls levande; ännu 100 år efter att svenskarna lämnat ön flaggades det svenskt lite här och var, t o m på stadens rådhus! Något senare kom de att bo nästan stadigvarande på ön och gör det ännu. Som svensk på ön ställde Lena förstas frågorna : Varför var Sverige på 1700-talet intresserad av att få den lilla västindiska ön Saint Barthélemy som sin koloni ? Vad hände på ön under svensktiden ? Och varför lämnade Sverige tillbaka ön till Frankrike efter 94 år?

Hennes besök på många svenska muséer, Riksarkivet, Kungliga Svenska Vetenskapsakademin m fl ställen visade att det finns ett oändligt stort material att forska på om just denna lilla ö. Under 10-talet år samlade hon ett faktamaterial som i ett urval presenterades i en välbesökt och uppskattad utställning på Galleri Bagdad i Gustavia i januari 2000, då hundratalet bilder, kartor, dokument, kopior av målningar och fotografier visades för en intresserad öbefolkning. Därifrån var steget inte stort till att – med källhänvisningar – i skrift göra denna sammanfattning av den svenska historien på Saint Barthélemy.

Flertalet bilder och dokument från hennes utställning finns nu i en bildbank som tillhör Svenska S:t Barthélemysällskapet.

**Utgiven av Svenska S:t Barthélemysällskapet i samarbete
med Roger Richter Reklamkonsult**